

VISIETEKST

taalstimulering en meertaligheid

Kind & Gezin
kind is koning

INHOUD

1. INLEIDING	3
2. WAAROM WERKEN AAN TAALSTIMULERING EN MEERTALIGHEID ?	5
2.1. Het recht van elk kind op ontwikkeling	5
2.2. Het recht op participatie	5
2.3. Het recht van elk kind op ondersteuning	5
2.4. Het recht van elk kind op de ontwikkeling van de thuistaal als deel van zijn identiteit	6
2.5. Besluit	6
3. TAAL IN FEITEN, CIJFERS EN ONDERZOEK	7
3.1. Vertraagde taalontwikkeling	7
3.2. Gehechtheid en taalontwikkeling	7
Stabiele veilige relaties tussen kind en ouders of primaire verzorgers	7
Wederzijds stimulerende interactie tussen kind en ouders of primaire verzorgers	7
3.3. Thuisstalen	7
3.4. Taal en kansarmoede	8
3.5. Onderzoek en praktijk	8
De taalverwerving van een kind kent een sterk individueel verloop	8
Sociale positie van het kind	9
Taalvaardigheid	9
Taalontwikkeling als natuurlijk gebeuren	9
Aanbodfactoren die taalontwikkeling bevorderen	9
Thuistaal en voertaal	10
Kindgericht en gezinsgericht	10
4. HET HUIDIGE AANBOD TAALSTIMULERING EN AANDACHT VOOR MEERTALIGHEID IN DE PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING EN KINDEROPVANG	13
4.1. Het aanbod binnen de preventieve gezinsondersteuning	13
4.2. Het aanbod binnen de kinderopvang	14
5. BELEIDSKEUZES VAN KIND EN GEZIN INZAKE TAALSTIMULERING	15
BIJLAGEN	17

1. INLEIDING

Voor een baby zijn eerste woordjes spreekt, heeft hij al heel wat pogingen ondernomen om contact te maken met de mensen om hem heen. Hij is een expert in charmerende glimlachjes of pruillippen en kan een scala aan klanken produceren. De ene keer imiteert hij al brabbelend hele dialogen, de andere keer laat hij luidkeels zijn ongenoegen horen. Al kraaiend, zingend, huilend 'verwelkomt' hij iedereen in zijn nabijheid.

Geen groter wonder dan een baby die plots, heel helder 'mama' of 'papa' zegt en na verloop van tijd een heel eigen woordenschat produceert waarmee hij uiting kan geven aan zijn basisbehoeften zoals eten, drinken, bewegen, slapen, affectie, veiligheid, ...

Taalontwikkeling is niet alleen een wonder, het is ook een essentieel onderdeel van de algemene ontwikkeling van het kind. Taal is een communicatiemiddel: met spreken, denken, fantaseren, ... komt een kind in contact met zijn omgeving en kan het 'met woorden' verstaanbaar maken hoe het de dingen om zich heen beleeft.¹ Als de omgeving er gericht op reageert, geeft dit een kind een gevoel van veiligheid, waardoor het zich makkelijker verder kan ontwikkelen. Het ontwikkelt zijn eigen identiteit en dit gaat samen met zijn behoefte aan verbondenheid met andere kinderen en volwassenen.

Taal oefent een invloed uit op het denken van het kind en omgekeerd. Taal is een soort filter voor de werkelijkheid. Het helpt om indrukken te verwerken en te interpreteren. Woorden worden gekoppeld aan dingen, bijvoorbeeld het woord 'pijn' aan het gevoel van onbehagen. Taal helpt ook om het zelfbesef en de identiteit te doen groeien. Het woord 'ik' krijgt stap voor stap betekenis. Ten slotte is taal ook een belangrijk hulpmiddel voor de sociale ontwikkeling. Het ondersteunt je om tot een groep te kunnen behoren en in een groep te kunnen functioneren.

Sommige ouders hebben vragen over de taalontwikkeling van hun kind. Zeker in situaties waar de taalontwikkeling van kinderen niet zo vlot verloopt of wanneer ouders zich zorgen maken over hun kind. Ook in situaties waar de thuistaal niet het Nederlands is, of waar beide ouders een verschillende taal spreken, hebben ouders vaak vragen. Zowel in de kinderopvang als in de preventieve gezinsondersteuning is taal een thema dat de nodige aandacht vereist. Binnen Kind en Gezin is op dit ogenblik de expertise over de taalontwikkeling van kinderen vanaf de geboorte tot de leeftijd van drie jaar eerder beperkt en versnipperd. Ook een degelijke visie en achterliggend kader ontbreken. Deze visietekst is een eerste stap om hieraan tegemoet te komen.

De tekst richt zich in de eerste plaats tot twee beleidsafdelingen van Kind en Gezin; Kinderopvang en Preventieve Gezinsondersteuning. Op basis van de tekst kan in een actieplan geformuleerd worden op welke manier de noden van kinderen, ouders en hun omgeving kunnen ondersteund worden op het domein van de preventieve gezinsondersteuning en de kinderopvang.

De beleidskeuzes die in deze visietekst uitgewerkt worden, zijn in overeenstemming met de geldende taalwetgeving.

¹ Met 'taal' bedoelen we de woorden waar we onze gevoelens en gedachten mee uitdrukken. In deze tekst gaat het voornamelijk over de gesproken taal. Met 'communicatie' wordt de brede waaier bedoeld van middelen waarmee we boodschappen overbrengen en ontvangen.

2. WAAROM WERKEN AAN TAALSTIMULERING EN MEERTALIGHEID ?

Vanuit haar missie om elk kind zoveel mogelijk kansen tot ontwikkeling te bieden, is taalstimulering en omgaan met meertaligheid een aandachtspunt voor Kind en Gezin. Ontwikkeling wordt in de meest ruime zin bekeken; het gaat over de ontwikkeling van de grove en fijne motoriek, de verstandelijke, zintuiglijke en sociaal-emotionele ontwikkeling, de taalontwikkeling, ... De keuze om te werken rond taalstimulering is ook opgenomen in de beleidsbrief 2009-2014 van Vlaams Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Jo Vandeurzen. Hierin staat: 'Taalstimulering in de kinderopvang wordt ook een belangrijk thema. Via de kinderopvang kunnen de kinderen hun taal, die zo belangrijk is, verder ontwikkelen.'² Kind en Gezin vindt het belangrijk om het thema taalstimulering integraal op te nemen voor de verschillende beleidsdomeinen en niet te beperken tot kinderopvang.

Kind en Gezin stelt kinderrechten en diversiteit als twee waarden centraal in haar werking: ze vormen de drijfveer voor het nemen van strategische keuzes en daaraan gekoppelde projecten en acties.

Het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (IVRK) bevat verschillende artikelen waarin het recht van het kind om zich te ontplooiën in een omgeving, gekenmerkt door gelijkwaardigheid en respect voor diversiteit, centraal staat.

Het IVRK vormt één van de leidraden voor de beleidskeuze van Kind en Gezin om te werken rond taalstimulering bij jonge kinderen. Daarnaast kan dit verdrag ook een kader bieden voor de verdere invulling van de acties.

2.1. HET RECHT VAN ELK KIND OP ONTWIKKELING

Artikel zes van het IVRK omschrijft het recht van elk kind op ontwikkeling en de taak van de overheden om dit recht te garanderen.³

Eén van de aspecten van de ontwikkeling van een kind is de taalontwikkeling. De ontwikkeling van taal is belangrijk voor de intellectuele én emotionele groei van kinderen.

Kind en Gezin wil de taalontwikkeling van kinderen als belangrijk aspect van de algemene ontwikkeling, stimuleren.

2.2. HET RECHT OP PARTICIPATIE

In het IVRK staat het recht op participatie van kinderen in de samenleving centraal. Dit recht zit verweven doorheen het hele verdrag. Dit gaat onder andere over het recht van elk kind op privacy, het recht zich te verenigen, ...

Het vlot kunnen spreken van een taal bevordert de participatie van kinderen in de maatschappij. Kinderen met specifieke zorgbehoeften of kinderen die de voertaal niet of onvoldoende spreken, lopen het risico niet ten volle te kunnen participeren in de samenleving.

Kind en Gezin wil de taalontwikkeling bij alle kinderen ondersteunen. Daarnaast wil Kind en Gezin het leren van het Nederlands stimuleren bij jonge kinderen. Ouders sensibiliseren over het belang hiervan, is een belangrijke taak. Het leren van het Nederlands kan een grote meerwaarde bieden in de schoolloopbaan, de deelname aan het verenigingsleven, de algemene ontwikkeling (cognitief, sociaal-emotioneel, ...), ...

2.3. HET RECHT VAN ELK KIND OP ONDERSTEUNING

Non-discriminatie is één van de basisprincipes van het Verdrag. In artikel twee van het verdrag wordt dit principe toegelicht.⁴ Het artikel geeft aan dat alle rechten van toepassing zijn op alle kinderen, zonder enige uitzondering, en dat de staat verplicht is om kinderen tegen om het even welke vorm van discriminatie te beschermen. Elk kind is gelijkwaardig.

Deze principes zijn voor het beleid en de dienstverlening van Kind en Gezin een basisprincipe waar al constant inspanningen voor worden gedaan. Illustraties hiervan zijn het vraaggericht werken in de preventieve gezinsondersteuning, inclusieve kinderopvang voor kinderen met specifieke zorgbehoeften, streven naar toegankelijke en effectieve communicatiedragers, ...

Het is belangrijk om de taalontwikkeling van kinderen al op heel jonge leeftijd te stimuleren en op te volgen, aangezien dit hun verdere taalontwikkeling en taalkapitaal op volwassen leeftijd bepaalt. Daarnaast speelt taal een rol in de maatschappelijke positie van kinderen: het vlot kunnen spreken van het Nederlands is een element van burgerschap.

Kind en Gezin wil de taalontwikkeling van alle kinderen stimuleren. Dit houdt in dat er gezocht moet worden naar methodieken en invalshoeken die alle ouders en kinderen aanspreken én effectief zijn en tegemoet komen aan de vragen van alle ouders. Daarnaast wil Kind en Gezin elk kind maximaal opvolgen en verdere ondersteuning bieden wanneer er ongerustheid is over de taalontwikkeling. Er zijn namelijk heel wat factoren die invloed kunnen hebben op de ontwikkeling van taal: langdurige ziekte, lage stimulering, autisme, ...

² Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (2009). *Beleidsnota 2009-2014*, p. 29.

³ Zie bijlage 1

⁴ Zie bijlage 4

2.4. HET RECHT VAN ELK KIND OP DE ONTWIKKELING VAN DE THUISTAAL ALS DEEL VAN ZIJN IDENTITEIT

Artikel 29 van het IVRK bevat een omschrijving van de doelstellingen en principes waar het onderwijs op gericht moet zijn.⁵ Eén van de principes is het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren en voor andere beschavingen dan de zijne of de hare. In artikel 30 wordt expliciet vermeld dat elk kind het recht heeft om 'zich van zijn of haar eigen taal te bedienen'.⁶

De thuistaal verwerven, is de taal leren die gehanteerd wordt in de primaire sociale omgeving van het kind.⁷ Het kind verwerft een bepaalde thuistaal dankzij zijn naaste omgeving, inclusief bepaalde eigenaardigheden (bijvoorbeeld lispelen) of dialectvormen. Er dient hierbij opgemerkt te worden dat binnen één gezin meerdere thuistalen kunnen voorkomen.

Kind en Gezin wil de ontwikkeling van de thuistaal stimuleren. Het leren en beleven van de eigen taal is een basisrecht van elk kind. Het vormt een heel belangrijk deel van zijn of haar identiteit.

Daarnaast wordt door het goed leren van de thuistaal een stevige basis gelegd voor het leren van andere talen.

2.5. BESLUIT

Kinderen hebben recht op ontwikkeling. Kinderen hebben recht op participatie in de samenleving. Zij hebben recht op een eigen taal en een eigen identiteit. Elk kind is gelijkwaardig. Daarom heeft Kind en Gezin de taak om te werken rond taalstimulering bij jonge kinderen. Enerzijds wil Kind en Gezin de algemene taalontwikkeling van alle kinderen stimuleren. Dit gaat over het leren van de thuistaal en het ondersteunen van kinderen met specifieke zorgbehoeften op vlak van taalontwikkeling. Anderzijds wil Kind en Gezin het leren van het Nederlands stimuleren. Op die manier worden maximaal kansen gecreëerd en wordt discriminatie tegen gegaan.

⁵ Zie bijlage 2

⁶ Zie bijlage 3

⁷ Onderwijs definieert 'thuistaal' als de taal die gehanteerd wordt voor de gangbare communicatie binnen het gezin. In onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers, 2006.

3. TAAL IN FEITEN, CIJFERS EN ONDERZOEK

3.1. VERTRAAGDE TAALONTWIKKELING

Op basis van uitgebreid literatuuronderzoek geven Dr. Reep-van den Bergh e.a. aan dat de prevalentie van taalontwikkelingsstoornissen bij kinderen rond de twee jaar globaal geschat wordt op 5%.⁸ Een kind heeft een spraak- en/of taalstoornis als de spraak, het taalbegrip en/of de taalproductie zich in vergelijking met leeftijdsgenootjes langzamer of anders ontwikkelt.

Van Agt e.a. geven aan dat de achterstand al op jonge leeftijd daadwerkelijk gevolgen heeft op het gedrag en de kwaliteit van het leven van het kind. Vroegsignalering van een taalachterstand is daarom van cruciaal belang.⁹

3.2. GEHECHTHEID EN TAALONTWIKKELING¹⁰

Stabiele veilige relaties tussen kind en ouders of primaire verzorgers

Tussen het kind en de ouders of primaire verzorgers ontstaat een gevoelsband. Een kind heeft deze affectieve band nodig om zich veilig te voelen en kans te krijgen om de wereld te ontdekken. Door de zekerheid van een veilige uitvalsbasis, zal het kind steeds meer van zijn omgeving willen en kunnen exploreren en zich goed kunnen ontwikkelen.

Wederzijds stimulerende interactie tussen kind en ouders of primaire verzorgers

Uit herhaald onderzoek blijkt dat wederzijds stimulerende interacties cruciale voorwaarden zijn voor de ontwikkeling van gezonde hersencircuits en steeds complexere vaardigheden.

Een wederzijds stimulerende interactie bestaat uit volgende componenten:

- Het sensitief en responsief handelen.

Dit is het vermogen om ontvankelijk te zijn voor de signalen die je kind uitzendt en daar op een juiste en directe manier op reageren.

- Het mentaliseren.

Dit is erin slagen om de echte gemoedstoestand van je kind te begrijpen, te weerspiegelen, te verwoorden en het zo gerust te stellen. Je geeft kinderen woordelijk en lichamelijk het gevoel dat je hun gevoelens en gedachten kan dragen en er niet in meegetrokken wordt.

Wederkerigheid is hierbij heel belangrijk, wat de basis vormt van elke communicatie. Als de communicatie goed loopt, is er een betere gehechtheid, voelt het kind zich beter en is er een betere interactie.

Vanuit de gehechtheidstheorie kan geargumenteed worden dat het erkennen en een plaats geven van de thuistaal bij jonge kinderen positief is voor het welbevinden en de emotionele band die kinderen met anderen hebben. Het zorgt ervoor dat ze zich veilig en goed kunnen voelen.

3.3. THUISTALEN

Voor steeds meer kinderen wordt het normaal om binnen hun familie met meerdere talen op te groeien. In het dagelijks leven is het voor veel kinderen vanzelfsprekend om twee of meer talen te gebruiken. In het tijdschrift 'Kinderen in Europa' over taal stelt Perregaux: 'Veeltaligheid is vandaag de norm. (...) De gedachte dat mensen alleen maar een taal kunnen kennen als ze die perfect spreken en schrijven (wat in werkelijkheid bijna onmogelijk is), brengt diegenen in diskrediet die verschillende talen gedeeltelijk kennen. Dit kan in gesproken en/of geschreven vorm zijn.'¹¹

Cijfers uit het jaarrapport van het Kind in Vlaanderen 2009 leren ons dat 78,8% van de in 2008 in het Vlaamse Gewest geboren kinderen thuis het Nederlands als thuistaal heeft.¹² Als indicator wordt de taal die de moeder met het kind spreekt gehanteerd.¹³ Bij 21,2% van de pasgeborenen spreekt de moeder thuis dus een andere taal, vooral Frans (4,2%), Arabisch (3,7%) en Turks (3%).

Vooraf in de provincies Vlaams-Brabant en Antwerpen telt Kind en Gezin heel wat moeders die een andere taal dan het Nederlands spreken met hun kind: 31% in Vlaams-Brabant, bijna 28% in Antwerpen. In Vlaams-Brabant, dicht bij Brussel, is dat voornamelijk Frans (16,4%). In Antwerpen komen Arabisch (6%) en Berbers (4,6%) het meeste voor als vreemde talen.

De aanwezigheid van een groot aantal kinderen van allochtone origine stelt nieuwe uitdagingen voor de onderwijsinstellingen in Europa. Binnen de Europese commissie werd hierrond in 2008 een Green Paper aangenomen die het debat opent over hoe het beleid deze uitdagingen kan aanpakken.¹⁴

8 Reep-van den Bergh, C.M.M., de Koning, H.J., de Ridder-Sluijter, J.G., van der Lem, G.J. & van der Maas, P.J. (1998). Prevalentie van taalontwikkelingsstoornissen bij kinderen. *Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen*, 76, 311-317.

9 Van Agt, H.M.E. & de Koning, H.J. (2005). *Vroegtijdige onderkenning taalontwikkelingsstoornissen 0-3 jaar. 8 jaar follow-up studie*. Rotterdam: Erasmus Medisch Centrum.

10 Geenen, G., Van den Bruel, B. & Vanden Avenne, S. (2009). *Belangrijke elementen voor de basishouding van een regioteam lid vanuit een psychodynamische invalshoek en vanuit de gehechtheidstheorie. Kind en Gezin: niet uitgegeven tekst*.

11 Perregaux, C. (2007). *Als een jonge haan kon miauwen: een vroege passie voor talen ontwikkelen. Kinderen in Europa*, 11, 12-13.

12 Kind en Gezin (2010). *Het kind in Vlaanderen 2009*. Brussel.

13 Volgens registratie Kind en Gezin.

14 Commission of the European Communities (2008). *Green paper Migration and Mobility: Challenges for EU Education Systems*. Zie: http://ec.europa.eu/education/focus/focus842_en.htm

3.4. TAAL EN KANSARMOEDE

In het Jaarboek 'Armoede en Sociale Uitsluiting 2008' toont men aan dat armoede de ontwikkelingsscores van kinderen al vanaf het eerste levensjaar naar beneden haalt. Het gaat hierbij om verschillende ontwikkelingsdomeinen: niet enkel cognitief en taal, maar ook motoriek, zelfredzaamheid en sociaal emotionele ontwikkeling.¹⁵

Taalachterstand treft niet alleen de doelgroep van andersstaligen. Het staat los van een specifieke taal, bijvoorbeeld het Nederlands. Het heeft te maken met onvoldoende taalvaardigheid.

In het Unicef Report Card 8 van het Innocenti Research Centre uit 2008 staat: 'Onderwijsachterstanden hangen sterk samen met de gezinsachtergrond en zijn zelfs meetbaar vóór de start van de formele schoolopleiding. De woordenschat van driejarigen van hoger opgeleide ouders is vaak dubbel zo groot als deze van kinderen van armere, lager opgeleide ouders. Tegen de leeftijd van 15 is de kans dan ook groot dat de kinderen van hoger opgeleide ouders een hoger diploma behalen.'¹⁶ Duidelijk is dat taalachterstand niet alleen een link heeft met anderstaligheid, maar vooral met de socio-economische positie van gezinnen.

Het niet hebben van de Belgische nationaliteit verhoogt ontegensprekelijk de kans om in de kansarmoede terecht te komen. Binnen de Europese Unie is de 'at risk-of-poverty threshold' uitgewerkt. Dit is een indicator om de mate van financiële armoede weer te geven. Er is sprake van een 'at-risk-of-poverty' of verhoogd armoederisico als het gezin een beschikbaar inkomen per persoon heeft dat lager ligt dan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen van het land.

Op Europees niveau wordt vastgesteld dat kinderen die leven in een 'migrantenhuishouden' een veel groter armoederisico hebben dan kinderen wiens ouders geboren zijn in het gastland (EU - The Social Protection Committee, 2008). In België is dit verschil bijzonder frappant: het armoederisico van kinderen die leven in een 'migrantenhuishouden' bedraagt hier meer dan 60% en is daarmee vijf keer groter dan het armoederisico van kinderen wiens ouders geboren zijn in België.¹⁷

Uit de Gezondheidsenquête van 2001 en 2004 leeft 10,5% van de Vlamingen onder de armoedegrens (60% van het mediaan gestandaardiseerd maandelijks beschikbaar inkomen).¹⁸ Niet-EU-burgers hebben een zwaar verhoogd armoederisico: 49% van deze groep leefde tussen 2001 en 2004 onder de armoedegrens.

¹⁵ Vranken, J., Campaert, G., De Boyser, K., Dewilde, C. & Dierckx, D. (red.) (2008). *Armoede en Sociale uitsluiting. Jaarboek 2008* (pp. 147-149). Leuven/Voorburg: Acco.

¹⁶ UNICEF, Innocenti Research Centre (2008). *Report Card 8, The child care transition. A league table of early childhood education and care in economically advanced countries* (pp.35).

¹⁷ Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities (2008). *Child Poverty and Well-Being in the EU, Current status and way forward* (pp. 63-65), 2008, pp. 63-65

¹⁸ Gezondheidsenquêtes 2001 en 2004, OASeS-berekeningen, in Vranken, J., Campaert, G., De Boyser, K., Dewilde, C. & Dierckx, D. (red.) (2008). *Armoede en Sociale uitsluiting. Jaarboek 2008*. Leuven/Voorburg: Acco, pp. 333-334.

Van alle, in 2009 geboren kinderen in het Vlaamse Gewest, werd 8,3% geboren in een kansarm gezin. Kansarmoede wordt hierbij gedefinieerd als een duurzame toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te hebben in maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid en huisvesting. Tegenover 2008 is dit percentage licht toegenomen. Tegenover 2001 steeg dit aandeel met 2,4%. De moeder van bijna 6 op de 10 kinderen geboren in een kansarm gezin, had bij haar geboorte niet de Belgische nationaliteit.¹⁹

3.5. ONDERZOEK EN PRAKTIJK

In de publicatie *Fostering language acquisition in daycare settings. What does the research tell us?* stelt Beler vast dat er onvoldoende en slechts fragmentarisch empirisch onderzoek is over eerste en tweede taalverwerving bij jonge kinderen.²⁰ Vaak wordt er uitgegaan van veronderstellingen die onvoldoende getoetst zijn. Zo is het onvoldoende bewezen dat de taalontwikkeling van migrantenkinderen trager zou verlopen. Hun taalontwikkeling verloopt wel anders en er zijn grote individuele verschillen. Ook is het onterecht om te veronderstellen dat kinderen die tegelijkertijd woorden uit hun thuistaal gebruiken en uit de voertaal, onvoldoende beide talen van elkaar zouden kunnen onderscheiden. De essentie is dat kinderen blijvend pogingen ondernemen om te communiceren. Ze gebruiken een andere communicatieve strategie.

Het is ook niet bewezen is dat kinderen voor de start van de school sneller een tweede taal leren in vergelijking met oudere kinderen. Daarnaast zijn er ook misvattingen over de rol die ouders moeten opnemen. Het is niet bewezen dat ouders thuis de focus moeten leggen op het verwerven van de tweede taal. Integendeel stelt Beler dat ouders zouden aangeraden moeten worden om blijvend in de thuistaal te communiceren, of in deze taal waar ze een rijk en stimulerende verbale omgeving voor hun kind kunnen bieden. Uit het literatuuroverzicht blijkt verder dat het verband tussen taalontwikkeling en schoolsucces complex is en niet eenduidig te verklaren.

Ondanks het gebrek aan empirisch onderzoek over de taalverwerving bij jonge kinderen, zijn er toch een aantal onderzoeksrapporten en praktijken die binnen deze visietekst relevant zijn.

De taalverwerving van een kind kent een sterk individueel verloop

Kinderen doorlopen 'gevoelige periodes' waar ze extra vatbaar zijn voor het verwerven van taal. De eerste drie levensjaren zijn hier cruciaal. Kinderen staan dan optimaal open voor invloeden van ouders en primaire verzorgers uit de omgeving.

¹⁹ Kind en Gezin (2010). *Kansarmoedegegevens 2009*.
²⁰ Beler, S. (2008). *Fostering language acquisition in daycare settings. What does the research tell us?* (p.54) Bernard van Leer Foundation.

De ontwikkeling van taal kan in een aantal grote ontwikkelingsfasen worden ingedeeld:

- de voortalige fase: van comfortgeluidjes naar brabbelen
- de vroegtalige fase: van eenwoordzinnen naar tweewoordzinnen
- de differentiatiefase: langere en complexere zinnen, uitspraak verfijnen, explosie woordenschat, uitbreiding van communicatieve functie van taal met niet-talige communicatie
- de voltooiingsfase

Het tempo waarop een kind een taal leert verschilt echter sterk van kind tot kind. Tijdens de eerste drie levensjaren evolueren de structuur en de verbindingen in de hersenen van een kind. Enerzijds is dit genetisch bepaald, anderzijds spelen de individuele ervaringen van een kind een zeer bepalende rol. Gelijktijdig met de ontwikkeling van de hersenen, ontstaan er bepaalde neurale patronen of verbindingen en verwerft het kind een aantal vaardigheden. De taalontwikkeling van kinderen kent een grillig patroon en is heel beïnvloedbaar. Sommige kinderen spreken bijvoorbeeld pas hun eerste woordje op de leeftijd van twee jaar.

De fundamentele van de cognitieve, taalkundige, sociaal en emotionele vaardigheden, die onderling met elkaar verbonden zijn, worden in deze eerste levensjaren gelegd.

Sociale positie van het kind

Onderzoekers Blommaert en Van Avermaet geven aan dat een verbod op het gebruik van de thuistaal in een onderwijscontext niet automatisch leidt tot meer taalvaardigheid in het standaard Nederlands.²¹ Integendeel, een verbod versterkt de stigmatisering, de groeiende kloof en de segregatie tussen de taalgroepen. De centrale stelling van de onderzoekers is dat de benadering van taal en de voorgestelde taalpedagogiek geen rekening houden met de cruciale factor die kansen bepaalt nl. de sociale positie van het kind. Zo noteren ze dat een Nederlandse taalachterstand géén probleem is voor bijvoorbeeld kinderen van eurocraten. Die gaan gewoon naar een dure internationale school en maken zo van het feit dat ze geen Nederlands spreken een voordeel in plaats van een achterstand. 'Meertaligheid in de ene taal is een voordeel en een bonus op de arbeidsmarkt, meertaligheid in de andere taal is een obstakel voor integratie.' De meertaligheid van een kind in Vlaanderen kan bijvoorbeeld anders bekeken worden als een kind Turks dan wel Engels als thuistaal heeft.

Taalvaardigheid

In het referentiekader voor tweede taalverwerving bij kleuters van de Nederlandse Taalunie ligt de focus op taalvaardigheid. Taalvaardigheid is de vaardigheid om talige boodschappen in een communicatieve context te begrijpen en te produceren. Wie niet taalvaardig genoeg is, loopt het gevaar om achtergesteld te raken. Wie de talige boodschappen uit zijn omgeving niet begrijpt, en wie zelf weinig boodschappen kan produceren, kan niet volwaardig deelnemen aan wat er om hem heen gebeurt, met alle negatieve gevolgen van dien. Een tekort aan taalvaardigheid kan – direct of indirect – doorwegen op allerhande facetten van iemands ontwikkeling en persoonlijkheid.

Van den Branden en Verhelst zeggen hierover het volgende: 'Kleuters moeten in de eerste plaats taal gebruiken als middel om zich in hun omgeving voluit – d.w.z. op sociaal, emotioneel, cognitief, en motorisch vlak – te ontwikkelen.'²²

Taalontwikkeling als natuurlijk gebeuren

Taal wordt door jonge kinderen beter verworven in informele situaties en in dagelijkse handelingen dan in formele lessituaties. Taalontwikkeling is dus een natuurlijk gebeuren. Taalstimulering werkt het best als het leuk en ongedwongen gebeurt en inspeelt op wat de kinderen zelf aanbrengen en voldoende concreet is. Taalstimulering is dus niet te verengen tot het stimuleren van de Nederlandse instructietaal op school.

Aanbodfactoren die taalontwikkeling bevorderen

Onderzoek van o.a. Hart en Risley toont aan dat vooral de hoeveelheid verbale interactie tussen ouders en kinderen een heel sterke invloed heeft op de taalontwikkeling van jonge kinderen.²³ Vooral op momenten dat ouders praten met hun kind over koetjes en kalfjes, waarbij geen directe instructies aan te pas komen, steken jonge kinderen veel op en heeft dit positieve effecten op hun taalontwikkeling.

Ook het onderzoek van Dr. Verhelst over de taalverwerving bij kleuters, brengt belangrijke bevindingen naar voor die ook voor jongere kinderen relevant zijn.²⁴ Er moet aandacht zijn om elk kind een rijk en gevarieerd taalaanbod te bieden. Kleuters moeten impliciet aangezet worden tot spontane productie en oefenkansen krijgen in de plaats dat vroege productie afgedwongen of geforceerd wordt. Waar dit niet gebeurt, ziet men vaak dat leerlingen angstig zijn bij de confrontatie met een tweede taal.²⁵

²² Van den Branden, K. & Verhelst, M. (2008). Naar een volwaardig talenbeleid. Omgaan met meertaligheid in het onderwijs. Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, pp. 315-332.

²³ Hart, B. & Risley, T. (1995). *Meaningful Differences in Everyday Experiences of Young American Children*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.

²⁴ Verhelst M. (2002). *De relatie tussen mondeling taalaanbod en woordenschatverwerving van het Nederlands als tweede taal door 2,5-jarige allochtone kleuters in Brussel*. Doctoraal proefschrift. Leuven: K.U.Leuven.

²⁵ Dulay, H., Burt, M., Krashen, S. D. (1982). *Language two*. New York: Oxford University Press.

²¹ Blommaert, J. & Van Avermaet, P. (2008). *Taal, onderwijs en de samenleving. De kloof tussen beleid en realiteit* (pp.120). Epo.

Uit onderzoek blijkt dat kleuterleidsters de neiging hebben om vooral feedback te geven op de productie van kleuters. Kleuters die minder produceren, dus van wie de productieve verwerving net gestimuleerd moeten worden, worden minder aangesproken en krijgen minder spreekkansen. Het is bovendien een misverstand dat een kleuter die veel produceert, ook goed presteert als het om begrijpen gaat. Men mag er dus niet van uitgaan dat men zich niet meer moet bekommeren om de receptieve vaardigheid (begrijpen) van een kleuter die een goede productieve taalvaardigheid heeft, of om de productieve taalvaardigheid van een kleuter die receptief vaardig is.

Kinderen die zich minder goed in hun vel voelen en een lager sociaal-affectief profiel vertonen, stellen zich minder goed open voor een taalaanbod en ze ontlocken ook minder taal. Een accepterende en kindgeoriënteerde houding zou elk kind de tijd moeten kunnen bieden die het nodig heeft, zonder de kinderen onder druk te zetten om zich verbaal te uiten. De niet-verbale communicatieve pogingen van het kind zouden onderkend moeten worden en systematisch verwoord worden. Bijvoorbeeld: 'Wil je dit? Wil je dat ik dit voor je neem?' Hoe directer de kinderen worden aangesproken, hoe groter de kans dat kinderen zullen begrijpen wat er gezegd wordt.

Thuis taal en voertaal

Beler en andere onderzoekers raden begeleiders aan om enkele belangrijke woorden in de thuistaal van het kind te leren spreken. Dit is een positief signaal voor het kind, zijn taal is welkom en blijkt even bruikbaar voor communicatie als de andere taal. Dit kan een kind motiveren om zich meer te integreren in de groep.

Belangrijk is dat ouders geïnformeerd worden over het belang van taalstimulering en taalactiviteiten thuis, ongeacht of dit over de eerste of de tweede taal van het kind gaat. Uit onderzoek blijkt dat contacten met leeftijdsgenoten en contacten met media (samen televisie kijken en boeken lezen) een positieve invloed hebben op de taalontwikkeling van het kind.

Dat de zorg voor de Nederlandse taalvaardigheid in het onderwijs van alle leerlingen perfect kan gecombineerd worden met het positief omgaan met meertaligheid wordt ook gesteld door Van den Branden en Verhelst.²⁶ De onderzoekers pleiten ervoor om het thema omgaan met meertaligheid explicieter te maken en een plaats te geven in debatten over onderwijs en de Vlaamse samenleving. Naast proeftuinen rond het positief omgaan met meertaligheid, zouden leerkrachten directies en lerarenopleiding via netwerken verder expertise moeten kunnen opbouwen. Ook bepleiten zij acties voor ouders zodat deze beter kunnen communiceren met schoolteams en zo ook volwaardiger kunnen participeren aan wat er op school gebeurt. De communicatielijnen met niet-Nederlandstalige ouders moeten maximaal open gehouden worden, in combinatie met het stimuleren van het leren van het Nederlands.

²⁶ Van den Branden, K. & Verhelst, M. (2008). Naar een volwaardig talenbeleid. Omgaan met meertaligheid in het onderwijs. In: Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid, pp. 315-332.

Ouders waarvan de thuistaal niet de voertaal is, worstelen vaak met de vraag hoe ze hun kind tweetalig kunnen opvoeden. Als ouders kunnen gerustgesteld worden dat hun thuistaal erkend wordt en ondersteund worden in het waar maken van hun droom die ze voor hun kinderen hebben, namelijk 'hoe kan mijn kind vlot Nederlands leren en tegelijk toch mijn thuistaal vlot leren spreken?', dan kan er samen met hen op weg gegaan worden. Met een eenzijdige focus op het leren van Nederlands bereikt men in veel gezinnen niet veel.

Ook in het sensibiliseren van ouders om hun kinderen regelmatig naar de kleuterschool te laten gaan (kleuterparticipatie) werkt een eenzijdige focus op het leren van het Nederlands vaak niet. Ouders geruststellen dat het gebruik van de thuistaal positief is naast het Nederlands en het informeren van ouders over de positieve effecten van de kleuterschool op de algemene ontwikkeling van het kind, kan ouders overtuigen en tegelijk geruststellen.²⁷

Het is belangrijk de thuistaal een volwaardige plaats te geven. Het leren van taal maakt kinderen taalgevoelig en zo ontwikkelen ze noodzakelijke taalvaardigheden (o.a. vermogen tot geluidswaarneming, het vermogen tot klankvorming, het vermogen tot woordbegrip, het vermogen tot zinsbegrip, het vermogen tot zinsproductie) die noodzakelijk zijn voor een goede taalverwerving.

Kinderen die in een 'taalarme' omgeving opgroeien, verwerven later zeer moeilijk en gebrekkig om het even welke taal.

Kindgericht en gezinsgericht

Onderzoekers Magnuson en Waldfogel stellen dat enkel zeer kwaliteitsvolle voorschoolse voorzieningen, waaronder kinderopvang, de schoolachterstand kunnen verkleinen, gezamenlijk met maatregelen voor groepsgrootte, ratio begeleider/kind en opleidingsvereisten voor de begeleiders.²⁸ Ook uit langetermijnonderzoek blijkt dat kinderopvang positieve effecten kan hebben op de cognitieve en sociale ontwikkeling, waaronder taalontwikkeling van kinderen, op voorwaarde dat het kinderopvang van hoge kwaliteit betreft.²⁹ De effecten zijn het grootst voor kansarme kinderen, vooral wanneer de voorschoolse opvang kinderen uit verschillende achtergronden samenbrengt. Uit de metingen blijkt dat er een positief verband bestaat tussen de voordelen en de kwaliteit van het programma en de kwalificaties van het personeel. Nadelig is dat vele voorschoolse programma's vaak onvoldoende kwalitatief zijn, van tijdelijke aard zijn en tot segregatie aanleiding kunnen geven.

²⁷ Balli, S. (2009). Opvoedingsondersteuning in een multiculturele samenleving. Lezing op Tweede Vlaams Congres Opvoedingsondersteuning Brussel.

²⁸ Magnuson, K. A. & Waldfogel, J. (2005). Early Childhood care and education: Effects on ethnic and racial gaps in school readiness. *Future of Children*, 15(1).

²⁹ Siraj-Blatchford, I., Sylva, K., Taggart, B. Sammons, P., Melhuish, E. & Elliot, K. (2003). Technical Paper 10 - The Effective Provision of Pre-School Education (EPPE) Project: Intensive Case Studies of Practice across the Foundation Stage. London: DfEE / Institute of Education, University of London

Uit talrijke onderzoeken geciteerd in een recente publicatie van de Europese commissie, blijkt dat het 'combinatiemodel' het meest effectief is om langdurige positieve effecten voor kinderen te bekomen.³⁰ In dit model staat het betrekken van de ouders bij de werking van kwaliteitsvolle voorschoolse voorzieningen centraal. In de praktijk wordt dit nog vaak eng ingevuld als 'ouders informeren en adviseren'. Voorzieningen die ouders ontmoeten met als doel een partnerschap met hen aan te gaan, blijven beperkt tot een aantal recente projecten. In de publicatie van de Europese Unie wordt een voorziening die diensten combineert en verschillende opvang- en zorgfuncties opneemt in een buurtgericht voorschools centrum naar voor geschoven als een mogelijk model met veel potentieel. Dit model is zowel kind als gezinsgericht en biedt zowel voltijdse kinderopvang, speelgroepen, vrijetijdsactiviteiten voor jonge kinderen en gezinsgerichte ondersteuningsprogramma's aan.

³⁰ Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (2009). *Early Childhood Educations and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities*. Brussel: Europese Commissie.

4. HET HUIDIGE AANBOD TAALSTIMULERING EN AANDACHT VOOR MEERTALIGHEID IN DE PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING EN KINDEROPVANG

4.1. HET AANBOD BINNEN DE PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING

Taalontwikkeling en –stimulering komt binnen de interne dienstverlening preventieve gezinsondersteuning van Kind en Gezin zeker aan bod. Vanuit verschillende invalshoeken en diverse lokale initiatieven werden voor verscheidene doelgroepen allerlei initiatieven ontwikkeld. Deze nota biedt wel de aanleiding om de bestaande versnippering te inventariseren en in een duidelijk kader te gieten, zodat de visie en aanpak binnen preventieve gezinsondersteuning duidelijker wordt.

Het thema ‘taalontwikkeling, taalstimulering en leesbevordering’ krijgt op verschillende wijze aandacht binnen de werking van een aantal teams. Bij wijze van voorbeeld:

- Hasselt: ‘Het project leesstimulering’
Het project beoogt het leesplezier bij jonge kinderen aan te scherpen en te vergroten door de ouders te sensibiliseren om op een aangename en ontspannen manier met behulp van boekjes met hun kind bezig te zijn. Verschillende acties zijn en/of worden daartoe uitgewerkt:
 - de consultatiebureaus omtoveren tot een boekjesrijke omgeving
 - informeren en sensibiliseren van de ouders a.d.h.v. flyers
 - groepswerking voor allochtone en kansarme ouders
 - groepsconsult: samen lezen, DOE-boek ontworpen in combinatie met een voorbereiding op de kleuterklas
 - hogeschoolstudenten gaan een spel ontwikkelen m.b.t. taalstimulering
- Oudenaarde: ‘Van zelf spreken, vanzelfsprekend?’
Met dit project wil het regioteam ouders vanaf de geboorte van hun kind een inhoudelijk pakket aanbieden rond de communicatie met en de taalontwikkeling van hun kind. Via het zorgaanbod willen ze tevens zo snel mogelijk problemen die zich op het terrein stellen detecteren en doorverwijzen. Het doel is een vlottere taalverwerving bij het kind en een betere communicatie tussen ouders en hun kind te bewerkstelligen.

In de algemene preventieve dienstverlening aan gezinnen met jonge kinderen (0-3 jaar) is er door middel van screening aandacht voor de verschillende stappen van de taalontwikkeling en/of – verwerving. Zowel de regioteamleden (regioverpleegkundigen en gezinsondersteuners, elk vanuit hun eigen opdracht) als de consultatiebureau-arts hebben hierin een belangrijke rol. Voor de regioteamleden is alles omtrent taal en taalstimulering gebundeld in een leerdoel. Voor de consultatiebureauartsen gaat het om de opvolging via het Van Wiechen-onderzoek.

In het aanbod opvoedingsondersteuning is er specifieke aandacht voor taalstimulering.

Zo werd de dvd ‘Samen lukt het’ naar het gedachtegoed van Pnina Klein, een opvoedingsdeskundige, verspreid naar ouders en kunnen ouders ook beschikken over een kinderkwestie rond taal ‘Je baby’s eerste woordjes’. Ook plaatselijke initiatieven worden aangeboden (zie boven).

Via het project boekbaby’s, dat i.s.m. Stichting Lezen wordt uitgevoerd (uitdelen van boekpakketten in pilootregio’s, brochure ‘Boekbaby’s’ in alle consultatiebureaus over Vlaanderen), is er expliciete aandacht voor het ‘bezig zijn met taal’ aan de hand van (voorlees)boekjes. Kinderen op de leeftijd van zes maand en, vanaf 2010, vijftien maand krijgen een leuke brochure waarin het voorlezen gepromoot wordt.

In de toeleiding naar en de voorbereiding op de kleuterschool (acties in het kader van kleuterparticipatie) schenkt Kind en Gezin aandacht aan het belang van taalvaardigheid.

Het aspect taalontwikkeling en -stimulering komt ook aan bod bij de ondersteuning van de regioteamleden (regioverpleegkundigen en gezinsondersteuners) in hun professioneel handelen, onder andere tijdens interviews. Daarnaast werd ter ondersteuning van de regioteamleden de tekst ‘taalontwikkeling en meertaligheid’ geschreven, die samen met het leerdoel ‘taalontwikkeling’ houvast kan bieden.

Naast het interne preventieve dienstverleningsaanbod stellen we tevens vast dat ook de externe partners, met name de inloopteams, de CKG’s en de opvoedingswinkels, taalontwikkeling, taalstimulering en meertaligheid in hun aanbod hebben al naargelang de context en noden.

Enkele voorbeelden illustreren dit:

- Het inloopteam Huis der Gezinnen, dat zich bevindt in een lokale multiculturele context in de wijk Kuregem, werkt al jaren rond drie thema’s: opvoedingsondersteuning, gezonde voeding en taalstimulering. In de groepswerking taalstimulering kunnen ouders en gezinnen met kinderen van 0 tot en met 8 jaar terecht met vragen over taal en communicatie in relatie tot hun kinderen.

- Het inloopteam Zuidrand (Antwerpen) organiseert themagroepen 'Kinderen opvoeden in verschillende talen'.
- CKG De Hummeltjes (Hasselt) is een betrokken partner in een lokaal project Wonderwel (ontstaan in het kader van kleuterparticipatie) waarbij het verminderen van taalachterstand één van de doelstellingen vormt.

Kind en Gezin schenkt ook aandacht aan ouders die over onvoldoende taalvaardigheden beschikken door de inzet van pictografisch beeldmateriaal, met name Kind in Beeld. Door het toegankelijker maken van de boodschappen worden ouders ondersteund. Verschillende thema's worden met foto's en pictogrammen verduidelijkt: het jonge kind van 0 tot 3 jaar, zwangerschap en contraceptie. Nieuwe aanvullingen m.b.t. het thema kinderopvang en ontwikkeling van het jonge kind van 0 tot 3 jaar zijn in 2010 beschikbaar.

Deze nota wil een aanzet bieden tot een verdere inventarisering en uitwisseling van goede praktijken in en tussen de externe partners.

4.2. HET AANBOD BINNEN DE KINDEROPVANG

In de kinderopvang is het aanbod taalstimulering op dit ogenblik versnipperd en vaak onbekend.

In grootsteden als Antwerpen, Gent en Brussel wordt de kinderopvang makkelijker met veeltaligheid geconfronteerd. Maar ook in kleinere steden als bijvoorbeeld Genk zijn er kinderen die vanaf de geboorte in een meertalige omgeving opgroeien.

In de handleiding 'Kinderopvang met sociale functie' werden rond meertaligheid een aantal good practices aangehaald en gekaderd:

Om een kind door de eerste moeilijke overgangperiode te helpen, leren begeleiders vaak een aantal woorden uit hun thuistaal. Dat kunnen troostwoorden zijn of heel vaak gebruikte woorden als 'eten', 'kom' of 'slapen'. Maar ook tijdens activiteiten in groep en in de aankleding van de ruimte krijgen thuistalen een plek. Sommigen hangen affiches op met welkomstwoorden in de verschillende talen van de kinderen. Dit is een signaal voor jong en oud dat zij welkom zijn, met hun eigen taal die een gelijkwaardige plek krijgt naast de voertaal van het kinderopvanginitiatief. In de ochtendkring leren kinderen elkaar begroeten in de diverse thuistalen. Ouders worden uitgenodigd om verhaaltjes in hun eigen taal te komen vertellen of om kinderliedjes te brengen. Als kinderen ervaren dat de kinderopvang hun thuismilieu erkent, krijgen ze het gevoel erbij te horen. De individuele thuisculturen van de kinderen worden zichtbaar gemaakt: elk kind vindt in de leefgroep elementen terug uit zijn thuisomgeving. De individuele en heel persoonlijke elementen van elk gezin willen we tonen, een plaats geven en valoriseren.³¹

In de kinderdagverblijven in Brussel zijn er taalondersteuners aan het werk die gericht taalondersteuning voor begeleiders in de kinderopvang aanbieden, mede gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie. In opdracht van het Brussels ondersteuningscentrum

'Taalvaart' werd de bundel 'Peuterprikkel' ontwikkeld door het Centrum voor Taal en Onderwijs van Leuven (CTO).³² De bundel is bedoeld voor kinderdagverblijven en biedt een waaier aan taalstimuleringsactiviteiten. Ook onthaalouders en kleuterleidsters van de jongste kleuters kunnen de bundel gebruiken.

In 2009 ontwikkelde het VBJK (het Expertisecentrum voor het Jonge Kind) in opdracht van de VGC de DVD 'Het verhaal van taal' over meertaligheid en taalstimulering in de kinderopvang. De DVD toont via concrete voorbeelden hoe begeleiders in de kinderopvang in een context van meertaligheid de taalontwikkeling van jonge kinderen kunnen ondersteunen.

In 2008 werd ZiKo-Vo, een kindvolgsysteem ontwikkeld door ECEGO (het Expertisecentrum voor het Ervaringsgericht onderwijs).³³ Het is een manier om in de kinderopvang de beleving van een kind en zijn ontwikkeling op te volgen. Het systeem kijkt onder andere naar het welbevinden, de betrokkenheid van het kind en zijn taalontwikkeling.

³¹ VBJK (2008). *Kinderopvang met sociale functie*.

³² François, S. & Verhelst, M. (2008). *Peuterprikkel*. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

³³ Meer info over ZiKo-Vo via www.cego.be

5. BELEIDSKEUZES VAN KIND EN GEZIN INZAKE TAALSTIMULERING

Beleidskeuze 1: Kind en Gezin wil de taalontwikkeling bij alle kinderen stimuleren

De ontwikkeling van de taal is een belangrijk aspect van de ontwikkeling van kinderen. Vanaf heel jonge leeftijd wordt de taalontwikkeling door allerlei factoren beïnvloed. Het taalkapitaal op volwassen leeftijd wordt al heel vroeg bepaald. Een goede taalontwikkeling heeft enerzijds een invloed op het welbevinden van kinderen, anderzijds op de relaties die kinderen met andere mensen aangaan. Het is belangrijk voor zowel hun emotionele als intellectuele groei. Het tijdig doorverwijzen indien er ongerustheden zijn, kan grotere problemen voorkomen.

Beleidskeuze 2: Kind en Gezin beschouwt taalstimulering als één van de aspecten die meer kansen voor kinderen kunnen creëren. Kind en Gezin vraagt tegelijk aandacht voor de sociaaleconomische positie als cruciale factor die kansen voor kinderen bepaalt.

Taalstimulering is slechts één van de aspecten waar op ingezet kan worden om uitsluiting tegen te gaan. De sociaaleconomische positie is echter de grootste voorspeller van het aantal kansen van kinderen. Kind en Gezin wil niet blind zijn voor alle andere aspecten die uitsluiting veroorzaken. Het aanpakken van sociale uitsluiting en armoede vereist een structurele aanpak. Kind en Gezin wil partners en overheden hierover sensibiliseren.

Beleidskeuze 3: Kind en Gezin pleit voor het stimuleren van de thuistaal én het leren van Nederlands

Kind en Gezin voert een taalbeleid waarin vooreerst de ontwikkeling en verwerving van de thuistaal gestimuleerd en ondersteund wordt. Het is belangrijk de thuistaal een volwaardige plaats te geven aangezien dit kinderen taalgevoelig maakt. Ze ontwikkelen hierdoor noodzakelijke taalvaardigheden (o.a. vermogen tot geluidswaarneming, tot klankvorming, tot woordbegrip, tot zinsbegrip, tot zinsproductie) die noodzakelijk zijn voor een goede taalverwerving. Het leren van een eventuele tweede taal verloopt hierdoor vlotter.

Indien de thuistaal niet het Nederlands is, legt Kind en Gezin de nadruk op het belang van aanvullend verwerven van de Nederlandse taal, zowel voor ouder als kind. Nederlands spreken is namelijk een element van burgerschap. In haar beleid en concrete acties ondersteunt Kind en Gezin de samenhang van de waardering voor de thuistaal en de aandacht voor het Nederlands.

Beleidskeuze 4: Kind en Gezin hanteert een positieve benadering van taalstimulering

Kind en Gezin benadert de ontwikkeling van taal bij jonge kinderen vanuit een positieve invalshoek. Tijdens contacten met ouders wordt niet het 'nog niet kunnen' benadrukt. De klemtoon wordt gelegd op wat het kind al kan en het individuele verloop van taalontwikkeling. Ouders worden positief bekrachtigd in hun opvoeding, ook op het gebied van taalstimulering. Tegenover het kind zelf wordt elke uiting van communicatie en taal positief bekrachtigd. Zo wordt het gestimuleerd in zijn communicatie en krijgt het een positief zelfbeeld.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

BIJLAGE 2

Artikel 29

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient gericht te zijn op:
 - a) de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;
 - b) het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen;
 - c) het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of de hare;
 - d) de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;
 - e) het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.
2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen om onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgelegde minimumnormen.

BIJLAGE 3

Artikel 30

In de Staten waarin etnische of godsdienstige minderheden, taalminderheden of personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking voorkomen, wordt het kind dat daartoe behoort niet het recht ontzegd te zamen met andere leden van zijn of haar groep zijn of haar cultuur te beleven, zijn of haar godsdienst te belijden en ernaar te leven, of zich van zijn of haar eigen taal te bedienen.

BIJLAGE 4

Artikel 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, vermogen, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn (of haar) ouder of wettige voogd.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de status of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.